

Йозеф Несвадба
Планетата Цирцея

Всичко вече беше готово, двигателите се загоряха до необходимата температура, механичното изпробване мина благополучно, балистичните изчисления бяха пред мен, курсът бе определен, контролните прибори на кибернетичните машини – включени. Членовете на екипажа рапортуваха от местата си. Светлините на командното табло се запалиха, ракетата почна да вибрира както винаги преди старт. Оставаше само да дръпна малкото лостче за управление в средата на командното табло.

Не можех да го докосна! Струваше ми се, че нямам сили. Като че ли изведнъж ръката ми в стартовия костюм се парализира, като че ли изведнъж приборът за изравняване на гравитацията престана да работи, аз не гледах командното табло, не слушах рапорта на екипажа, а вместо това наблюдавах през перископа местността около ракетата, гледах навън, въпреки че пред старт това е изрично забранено, въпреки че не може да си го позволи дори новак.

Очаквах я да дойде. Клеа бе работила с мен вече няколко години. Не бе пропуснала нито едно пътуване. Беше математичката на експедицията. Всъщност аз никога не съм знаел, че я обичам. Чак досега, до този миг, когато не мога да се реша да отлея, или по-скоро до момента, когато се приземихме на тази планета. Тя трябва да се върне. Непременно.

Но огледалата на перископа показваха само побои-ща, кръв и опустошения. Като някаква пищна циркорама за края на цивилизацията. Сами я бяхме унищожили.

Приземихме се на тази планета от съзвездие Косите на Вероника преди няколко дни, защото изглеждаше, че тук ще открием разумни същества. Всички досегашни сведения свидетелстваха за това. На Земята и на останалите населени планети вече няколко поколения пишеха за нашето пътуване до Косите на Вероника, изказваха предположения как ли ще изглеждат тукашните жители, дали ще бъдат така дружелюбни като останалите същества, които бяхме срещнали във Вселената, и дали ще установят връзка с нас. Защото в космоса няма много живот, така че главното чувство, което изпитва всяко новооткрито общество, е радостта, че не е само, както се е опасявало дотогава. Радостта, че не бива да се страхува.

Тамошните жители не се зарадваха. Те бяха почти същите като нас, само че с много по-развита и по-разнообразна битова култура. Открихме това веднага след приземяването. Задачите ни бяха точно определени още от Земята, всеки от нас всъщност беше нещо като пратеник на научен щаб и представител на цялата научна област. Работехме лесно,

климатът беше почти като на Земята, така че се снабдихме с над половината от необходимите сведения още през първите двадесет и четири часа, което тук отговаря на около една третина от деня. Това бяха преди всичко мостри от въздуха, рудите и течностите, снимки на флората, фауната и на жителите. Подробни филми и материали от различни експерименти. Но липсваше какъвто и да е запис от пряка връзка. Обитателите на тукашната планета не се държаха с нас нито приятелски, нито враждебно, не проявяваха нито радост, нито омраза, минаваха покрай нас в своите странни и разнородни превозни средства, летяха над нас, почиваха на терасите на къщите си и не ни обръщаха внимание.

Опитвахме се да се разберем с тях посредством нашия комуникационен автомат, но те не реагираха на нищо, въпреки че апаратът е съвършен, нито при едно приземяване не ни беше изневерявал и дори на Земята може да сигнализира човешките мисли на мравките или на делфините, чиито общности съвсем не са културно напреднали. Нашият механик твърдеше, че апаратът е в ред, но че просто няма какво да записва, защото тукашните обитатели нямат никаква реч. Ала ако нямат реч, как са се научили да мислят? А всички предмети около нас са могли да създадат само същества, способни на абстрактно мислене! Прибегнахме до разменна търговия, но каквато и вещ да им покажехме, до нея веднага се появяваше подобна вещ местно производство, която при това ни се струваше много по-изящна. Така пред нас израснаха като от земята стени на ракети, телевизионни шкафове, записни кодове, облекла и дори най-точни хронометри. Бяхме взели със себе си в ракетата и няколко произведения на изкуството. На тях тайнственият подземен тръбопровод не реагира. Отливката от Самотракийската Афродита стоеше сред купищата техни имитации така самотна, както и оригиналът. Местните жители останаха равнодушни и към нея, както към цялата ни стока. Изглежда си имаха всичко, а от изкуство явно не разбираха. Това все пак беше важен извод.

Но каква полза? Нима цели поколения обитатели на нашата планета бяха подготвяли тази експедиция само заради такива повърхностни изводи? Да не забравяме, че за да се осъществи нашата експедиция, трябваше да се работи извънредно във всички ключови отрасли, хиляди хора трябваше да се откажат от своите проучвания и планове. Това беше голямо капиталовложение, което трябваше да изплатим.

– Необходимо е да проникнем в техните жилища... – каза решително Клеа на щабния съвет. Това беше единствената възможност. И то много опасна. Може би не трябва да ви обяснявам защо. Всеки ловец ще

ви каже с какво неудоволствие преследва животните към бърлогата им, където внезапно самият той може да се превърне в преследван. При това дивите зверове на Земята нямат такава сложна апаратура, а вероятно и оръжия като местните жители. Реших да изпратя само доброволци. Явиха се трима. Двама новаци и Клеа. Само на нея можех да разчитам. Замина сама. И все не се връщаше. Видяхме я как изчезва в най-близката къща, изчакахме уговореното време, но тя не дойде дори след цял тукашен ден, тоест три пъти по двадесет и четири часа, през които звездата на Вероника, изгряваща на запад от нас и залазваща на изток, изминава пътя си по небосклона. Чакахме още десет часа и после заповядах да ми приготвят танка. Излязох да доведа Клеа под непрекъснатото наблюдение на нашия отбранителен център. Бях готов дори да нападна тази странна цивилизация.

– Трябва да направиш това! – каза ми Клеа, когато я намерих в голяма кристална стая, еластичните стени на която създаваха впечатление за спокойствие, сигурност и удобство. – Трябва да ги освободиш.

Не я разбирах. Тук ми беше много добре. Изведнъж започнах да се чувствавам в тази къща както през ваканцията на морския бряг. Исках да си почивам. Да не правя нищо. Но Клеа беше установила, че точно това изпитват вече от поколения наред тукашните обитатели. Фантастично съвършената автоматика в недрата на планетата изпълнява всяко тяхно желание. Те са в плен на това ваканционно щастие, което започваше да ми харесва. През целия си живот почиват, изпаднали в някакво странно неосъзнато блаженство. Докато ми разказваше това, от стената се появи чаша с леден натурален сок, да си разкваси гърлото. Клеа понечи да я запрати на пода, но чашата остана във въздуха, като само цветът на течността се промени, сякаш невидимият автомат пожела да поправи грешката си и бързо да поднесе още по-съблазнителен сок. Усетих необичайния му аромат и почти изпитах желание да се освежа с него.

– Защо да ги освобождавам? – отвърнах ѝ аз. – Та те са щастливи в своята цивилизация.

– Погледни... – Тя ме заведе при някакъв прозорец. В градината на къщата почиваха няколко тукашни жители, с тела, учудващо подобни на човешките, но почти безжизнени. – Всеки ден вземат наркотици, за да разнообразяват щастието си, за да забравят да работят, да мислят и да говорят. Отново се превръщат в маймуни или по-скоро в прасета – добави тя, защото в дъното на градината някакъв особено противен и дебел екземпляр се съвкупляваше с едно домашно животно. От този миг нарекохме планетата Цирцея, тъй като беше преобразила обитателите си,

също както древната Омирова нимфа – приятелите на Одисей.

– Ще се освободят сами. Именно защото сега живеят така. Нима някога, преди стотици години, и хората не са мечтаели само за храна, облекло, превозни средства и почивка? Не помниш ли колите, яхтите, модите и наркотиците на двадесети век? Хората също са се освободили. А в онези времена понякога са живеели по-лошо от тия в градината.

– Аз съм привърженичка на колумбовците – гордо заяви Клеа. Това беше политическа партия на Земята. При покоряването на космоса хората започнаха да изучават подробно историята на петнадесето столетие, когато на нашата планета са били открити нови континенти. Колумбовците твърдяха, че носим отговорност за всяка новооткрита цивилизация, защото сме я открили, и че наш дълг е да въведем там най-висшите обществени формации, дори против волята на обитателите ѝ. При това се позовавах на разцвета на американския континент. Тази партия беше агресивна и допусна много грешки. Както всички разумни хора, аз се числях към монтесумовците. В името на този вожд на ацтеките ние напомним колко цивилизации са били погубени в петнадесето столетие, до какви престъпления се е стигало тогава. При установяване на контакт с някоя нова планета ние настоявахме за постепенни наблюдения и отричахме насилствените мерки. През целия ми живот този въпрос не се реши и при всяко откритие във Върховния съвет избухнаха остри полемики. Тогава Клеа винаги беше на моя страна.

– За първи път го чувам – казах ѝ аз. – Откога си станала колумбовка?

Тя започна да фантазира. Престана да говори логично, настояваше, заклеваше ме. Предложих ѝ да свикаме съвещание на шаба, но тя отказа да се върне на ракетата. Това ме изненада. Трябвало да направи още някакви наблюдения, искала да попречи на обитателите на тази къща да вършат престъпления... Говореше като дете. Дори колумбовците никога не са предлагали да вземем в свои ръце сигурността или правосъдието на новите планети. Всичко беше повече от ясно. Тя клеветеше домакините, но не искаше да си отиде оттук. Беше опиянена от особеното чувство на блаженство. Говореше измислици само за да може да остане тук.

– Ти не си добре – казах ѝ аз. – Болна си. Трябва незабавно да се върнеш... – И си спомних за приключенията от пространството около Сириус, където обитателите можеха лесно да се преобразяват в който е да е от гостите. Търсех с поглед действителната Клеа, исках да намеря истинската си сътрудница, влязох в съседната стая и имах чувството, че сънувам.

Това беше нещо като склад с всички неща, за които бях мечтал през живота си. Там беше дори малката кукла, с която си забранявах да играя като дете, защото го смятах за мекушавост. Взех в ръка малката принцеса и тя ми се стори още по-хубава, отколкото преди тридесет години. Тогава никой не знаеше за тази моя мечта, на никого не се бях доверил и все пак местните автомати я бяха разкрили. Там беше всичко: малкият аероциклет, с който не биваше да летя, когато бях на единадесет години, защото възпитателят ми смяташе, че не съм достатъчно силен, за да се задържа на десет метра над Земята; пробната ракета, с която една събота исках да обиколя Луната; бутилка вино, от която трябваше да се откажа вече двадесетгодишен преди четвъртия си служебен полет. Там имаше дори неща, за които не мога да пиша, защото и до днес се срамувам, че някога съм могъл да мечтая за тях, толкова унижително ми беше. Очаквах, че Клеа ще изтича след мен. Но тя остана да стои на прага до големия плосък хладилен долап, препълнен с най-различни лакомства, за които никой готвач у нас вече дори не си спомня.

– Ти бил ли си някога гладен? – попита ме тя. – Като дете, по време на археологически изследвания, изкарах с баща си полярната зима. Ти не знаеш какво значи глад... – Изглежда, цял живот е мечтала за такъв склад с деликатеси, както аз за куклата и двигателите. И сега нямаше смелост да изостави своите изпълнени желания, знаеше, че ѝ липсват сили. Ако не я спася насила, ще заприлича на тукашните животни. Самият аз трябваше да се боря с изкушението, струваше ми се, че съм като древен пустинник, който отбягва насладите на живота.

– Това не е заради глада... – казах ѝ аз. – Това е най-изтънчената атака, най-чудовищното нападение, което съм изживявал досега при своите пътешествия. В сравнение с него всички електрически призраци на черните звезди, всички месоядни плазматични облаци, които ме нападаха по време на пътуванията, са просто смешни. Та тези тук са много по-вероломни, те искат да ни преобразят като Цирцея. Трябва по-скоро да се махаме.

Но тя не ме послуша и остана, въпреки че исках да я отвлека. Тогава за първи път разбрах колко ми е необходима. А по-късно, когато тичах към ракетата без танка, пред мен се появяваха един след друг всички подаръци, които някога ѝ бях правил. Картините, които бях избрал за нея след второто си завръщане, пръстена, който ѝ донесох от Плутон, кожата от един лов на Марс. Може би виждах всичко това само във въображението си или пък тукашните автомати искаха да ми напомнят, че все пак съществува чувство, от което няма да се откажа, че трябва да

притежавам нещо, за да не загина по време на пътешествията си, за да мога да живея. Това беше Клеа и моята любов към нея. Та аз не бих могъл да я пожертвувам заради тази планета.

– Трябва да ги нападнем – обяснявах на щабния съвет. Беше ми трудно. Не можех да им кажа, че искам само Клеа. Говорех за жалкото състояние на тукашните жители, които не могат да се отдадат нито на познавателна, нито на творческа дейност, лишени са от предимствата на интелекта, възможно е дори да не осъзнават своето собствено „аз“ и се интересуват само от храносмилането и тлъстините, от собствената си консумация, от вегетативното съществуване. Хората ми не искаха да атакуват без разрешение на съвета, знаеха инструкциите не по-зле от мен и също бяха монтезумовци. Но аз им заповядах. Сега пък те се уплашиха да не би вместо мен в ракетата да е проникнал някой тукашен хамелеон, чиято мимикрия съм аз, но не посмяха да се усъмнят, защото им крещях както едно време, крещях заповедите, както умея само аз. Трябва да им отнемем Клеа. Всъщност те я бяха затворили. Бяха ни обявили война. Ще унищожим техните автомати.

След два часа полет открихме координационния център в планината и го атакувахме с гамалъчи. Бяха достатъчни няколко дози, за да последва експлозия, която ни отклони от курса. Изглежда, материалът бе доста избухлив, защото повреди нашата апаратура за управление и охладителната ни инсталация и ремонтът им трая няколко дни. Никой от екипажа не ми говореше.

– Това беше наш дълг – обяснявах на всекиго поотделно. – Ами че те са живи същества като нас. Сега отново ще започнат да работят, ще се научат да използват инструментите, ще си помагат. Отново ще създадат цивилизация. Ние ги спасихме.

Надявах се, че ще спасим поне Клеа, и веднага след приземяването се втурнах към къщата ѝ. От нея бяха останали само безформени развалини. Разклоненията на тукашните автомати се бяха изпопукали при експлозията и стърчаха от пода и от стените като изсъхнали разкъсани черва. В къщата нямаше никой, склада на желанията не намерих, само няколко голи стени без късче храна. Подът под мен се люлееше, струваше ми се, че по стените виждам засъхнала кръв.

Обитателите на планетата тичаха по улиците и надаваха отчаяни викове, нахвърляха се един върху друг и се биеха за последните остатъци от хранителни запаси. Биеха се с голи ръце и със зъби, за инструментите никой не се сещаше. Точно пред мен нападнаха шишкото, когото бях видял в градината. Той пищеше и квичеше също като прасе, преди

да го заколят. Бях отчаян. Може би така е загинала и Клеа. Тези тук никога вече няма да станат хора, съвсем са се разплули в своето комфортно общество на изпълнените желания, ще се върнат обратно на дърветата или ще загинат като допотопни чудовища. „Но защо и човечеството не е свършило така? – помислих си аз. – Какво ни е спасило на прелома на хилядолетието?“

Седях в кабината и чаках. Бавех подготовката за излитане. Нарездах отново да се проявят материалите, да се провери горивото, дори искаха да взема със себе си неколцина местни жители. Но дните бързо минаваха, а Клеа не идваше. Седях сам в кабината си, подпрял глава на длани, и бях готов да пожертвувам всичко, да забавя цялата експедиция, да проваля нашите проучвания и дори да не се върна у дома заради себе си, заради собственото си чувство и желание. Бях последната жертва на тази планета. Знаех това и напразно търсех сили в себе си.

Всичко вече беше готово, двигателите се загряха до необходимата температура, механичното изпробване мина безупречно, балистичните изследвания бяха пред мен, курсът бе определен, контролните прибори на кибернетичните машини – включени. Членовете на екипажа рапортуваха от местата си. Светлините на командното табло се запалиха, ракетата почна да вибрира както винаги преди старт.

Огледалата на перископа показваха само побоища, кръв и опустошение. Стори ми се, че в далечината някои вече се катерят по покривите на къщите, а неколцина съгледах и по дърветата. Но не се катереха добре, явно не бяха тъй сръчни като маймуните. Клеа не идваше. Трябваше да реша. Всеки миг при катастрофата на тази цивилизация можеше да бъде унищожена и нашата ракета, целият ми екипаж. Клеа ли да пожертвувам, или в крайна сметка да изложя на риск изпълнението на своята задача в Косите на Вероника? Та аз не бива да мисля само за своите чувства, не бива да се поддам на Цирцея.

Всичко беше вече готово и оставаше само да дръпна малкото лостче за управление в средата на командното табло. Да включа енергията на ракетните двигатели. И изведнъж започнах да мисля не само за квантовото гориво, но и за истинската енергия на тази машина, за жертвите на цели поколения наши предшественици, които са се лишавали от удобства, удоволствия, любов само за да опознаят действителността около себе си, да могат да я разберат. Та нали това ги беше предпазило от участ като тукашната, само затова не се бяха превърнали отново в животни, след като техниката бе разрешила производствените проблеми и вече не бе необходим продуктивен труд. Бавно вдигнах ръка. Тя беше

тежка и тромава, сякаш се бе парализирала в стартовия костюм. Несъзнателно дръпнах лоста за излитане. В последния миг спасих приятелите си, целия екипаж. По улиците на странното селище към нас напираше водата от разрушените язовири. Двигателят забуча, ракетата се издигна във въздуха, перископът вече не показваше нищо, отпуснах се в креслото, смятах, че ще припадна от болка. Изгубих Клеа. Обичах я и вече никога няма да я видя. Едва сега почувствувах колко щастлив бях в онази кристална къща. Колко добре ми беше там! Изгубих всичко. Пожертвувах всичко. Никога досега не бях изпитвал такава болка, въпреки че по време на космическите си полети бях раняван около дванадесет пъти. Но се бях избавил от тази магическа планета. Вече напускахме гравитационния ѝ пояс. Знаех, че силната пареща болка не се дължи на многократното ускорение след старта, а на разкъсващото чувство, познато на всички, което така често ни измъчва и благодарение на което сме станали хора още с изнамирането на огъня. На плача.

КРАЙ

© Йозеф Несвадба
© 1984 Невена Захариева, превод от чешки

Josef Nesvadba

Сканиране, разпознаване и редакция: Светослав Иванов, 2007

Публикация:

ЙОЗЕФ НЕСВАДБА
Експедиции в обратна посока
Разкази

Josef Nesvadba
Vupravy opasnym smerem
Nakladatelstvi Mlada fronta, Smena, Nase Volako
Praha, 1976

© Невена Захариева, преводач, 1984
© Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев, библиотечно оформление,
© Текла Алексиева, рисунка на корицата, 1984
с/о Jusautor, Sofia

Рецензент Бойко Въртов
Редактор Каталина Събева
Художествен редактор Иван Кенаров
Технически редактор Пламен Антонов
Коректор Ани Иванова
Чешка. I издание
Дадена за набор на 28.V.1984 г.
Подписана за печат на 8.XI.1984 г.
Излязла от печат месец ноември 1984 г.
Формат 70×100/32 Изд. № 1785 Цена 2.50 лв.
Печ. коли 26 Изд. коли 16.84 У ИК 16,48
ЕКП 95364 5627-60-84

Книгоиздателство „Георги Бакалов“ – Варна, 1984
Държавна печатница „Балкан“ – София

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4162>]